

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in veljá po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXIII.

V Ljubljani 7. vinotoka 1870.

List 40.

Vesoljni cerkveni zbor oporeka zoper obrekovavce.

V kongregaciji pred 4. véliko očitno sejo je kardinal predsednik razglasil oporék ali protest zoper brezbožne lažnike in obrekovavce vesoljnega cerkvenega zbora in sv. Očeta. Ta protest se glasi:

„Od tistega trenutka, ko se je sveti vatikanski shod zbral pod pomočjo Božjo, se je zoper njega vzdignil presilno razdražen boj. Da bi zborovo veljavo pri vernem ljudstvu zmanjšali in, ko bi bilo moč, jo popolnoma spodbili, so ga mnogi pisavci na skušnje napadali, z zasramovanjem v nič devali in z naj bolj umazaním obrekovanjem pobijali, in ti niso samo izmed drugovercev in očitnih sovražnikov Kristusovega križa, ampak tudi izmed tistih, ki se imenujejo sinove katoliške cerkve itd.

Vsi vemo in ni jih potreba posamezno imenovati, kakošne ostudne laži o tem so se kopičile po očitnih listih (časnikih) vsakterega jezika, kakor tudi po knjižurah, ki so se sem ter tje izdajale in skrivaj delile, in še spisavec ni bil podpisan.“ — Nato imenuje dvé francoski enaki knjižuri, v katerih se čast in popolna svoboda vesoljnega zbora z naj sramotnišimi lažmi napada, se pravice apostolskega Sedeža pobijajo, in obklada se s prehudim psovanjem celo visoka oseba našega sv. Očeta. Protest pravi k sklepu:

„Da bi kje hudovoljni ljudje našega molčanja, ako bi se dalje ne oglasili, slabo ne razlagali, smo mislé na svoje dolžnosti primorani svoj glas povzdigniti zoper tolikero in telikošno zasramovanje, prečastitljivi očetje! in v pričo vas vsih protestirati ter povedati, da vse, kar je v omenjenih časnikih in brošurah rečeno v zaničevanje in zasramovanje našega sv. Očeta in apostolskega Stola, ali v nečast tega svetega zbora, je skoz in skoz lažljivo in obrekljivo; še posebej moram oporekati zoper terditev, češ, da je bilo v zboru pomanjkanje svobode.

Dano v dvorani vaticanskega koncilija 16. mal. serp. 1870. Fil. kard. de Angelis. Ant. kard. de Luka. Andr. kard. Bizari. Al. kard. Bilio. Hanib. kard. Kapalti.“

Ko je bil ta protest prebran, so vsi očetje vesoljnega zbora vstali in s tim enoglasno poterdili to, kar je bila brano. Vsak očetov je dobil potlej dva iztisa tega protesta; enega so podpisali in nazaj dali, da se je priložil k pismom vesoljnega zbora, drugega so za-se ohranili.

Tako tedaj so prave pričujoče priče „in corpore“ osramotile nevredno počenjanje obrekovavcev. Kdor je mož in poštenjak, ne bo več v dvomu, kdo je vreden, da se mu verjame: ali tem vse časti in vere vrednim pričam, ali pa legijonu mračnih pisavcev, katerih ne eden ne

more s svojim imenom porok biti za resnico svojih naznanil. (Prim. „Das ök. Concil, 2. zv. 8. soš.)

Iz tega tedaj tudi Slovenci lahko spoznajo vso ostudnost mnogoterih laži, psovanj in zasramovanj v Laibaherici in Tagblattu kakor tudi v družih listih enake baže zoper vesoljni zbor, papeža itd. Vse pride na dan, če je bilo še tako zvijačno skovano in napredeno. Lažniki in obrekovavci sami menda ne bodo tako butasti, da bi si domišljevali, da jim bo svet bolj verjel, kakor pa kardinalom, patrijarhom, vikšim škofom in škofom v tolikem številu iz vesoljnega sveta, ki so s tim dokumentom pred vsim svetom take pisave zaznamnjali za lažnike in obrekovavce.

Kosec čelerte zuporedi Božje.

Dolžnosti do duhovstva. *)

Blagodarna previdnost božja je dala kristjanu zraven vlastnih staršev tudi duhovne, do katerih ima dolžnosti toliko več in imenitniše, kolikor več in važniše so dobrote od njih prejemanje. Ker pa je takošnih duhovnih staršev in višjih več in raznoterih, bodemo po redu premišljevali, ktere in do katerih imamo dolžnosti. Pred vsem mora kristjan spoštovati svojo duhovno mater, sv. katoliško cerkev, ljubiti jo, ji pokoren biti in kolikor pomore tudi v vsih njenih potrebah ji pomagati; spoštovati in ljubiti mora njenega vidnega glavarja, papeža ali sv. očeta, ga kot namestnika Jezusovega za svojega duhovnega očeta spoznati.

I. Dolžnosti do svete cerkve.

„Časti Boga iz vse svoje duše, in spoštuj duhovne.“ (Sirah. 7, 33.) Komaj da smo na svet prišli, že je naša dobra mati sv. cerkev za nas dobrotno poskerbela. Poiskala je nas v zibeli in nas s sv. kerstom prerodila za duhovno življenje, ker smo že iz spočetja bili otroci jeze in tedaj omadežani s podedovanim grehom, sovražniki Božji. Po telesnem rojstvu smo pridobili revščino, smo prišli kot popotniki v to solzno dolino, kjer so nas le težave čakale. Rodili smo se le za kratko in kaj minljivo življenje, — življenje, mem kterege je smert dosti boljša, ako je srečna; — življenje, ki nas ne more nikoli zares osrečiti in je le živa pčoda naše velike revščine in nadloge. Kaj bi nam bilo pomagalo takošno življenje? Kaj bi nam bilo koristilo sicer rojenim, pa ne prerojenim biti? In za to naše duhovno rojstvo, za naše prerojstvo z vodo in pa milostjo sv. Duha, komu drugemu se nam je zahvaliti, če ne ravno naši dobri materi, sv. cerkvi? Ona je poskerbela, da komaj telesno rojeni, smo se že tudi duhovno za nebesa prerodili; ona je storila, da smo postali otroci

*) Prosimo gosp. pisavca kmali za sklep.

milosti, otroci Božji. Če so tedaj že otroci dolžni svoje telesne starše spoštovati zavoljo časnega življenja, smo gotovo kristjani še vse bolj dolžni svojo duhovno mater sv. cerkev spoštovati zato, ker nam je duhovno življenje podelila.

Otroci spoštujejo starše, ker od njih dobivajo hrano, varstvo, brambo, stanovanje, obleko. Iz enacega vzroka smo dolžni tudi mi kristjani svojo duhovno mater, sv. cerkev, spoštovati in ljubiti; vse to daje tudi ona nam, in pa v veliko imenitnejšem pomenu. Cerkev odloči kristijan hitro po njegovem rojstvu stanovališče; pelje ga v veliki ovčnjak k uni mnogoštevilni čedi, kateri pastir je Jezus Kristus. Sicer ta ovčnjak ni za vselej naše stanovališče; cerkev ga nam nikakor ne daje za stanovitno, temuč nas uči, naj drugo, nebeško, prihodnje mesto iščemo; — sv. cerkev nam tedaj daje le za kratek čas našega življenja na zemlji stanovališče, po katerem naj pridemo enkrat v prihodnje in večno v hiši Božji, v nebesih. Koliki občutki ljubezni in hvalečnosti do sv. cerkve se morajo zbuhati v sercu, ako tolike dobrote razmišljujemo! Zares velika sreča je za nas, da prebivamo v unem neizmernem ovčnjaku, v kterega so poklicane vse ovčice iz hiše Izraelove, celo tudi izmed paganov. Neprecenljiva sreča je za nas, da smo otroci sv. cerkve ter v rešivni ladiji, ktera visoko plava nad brezbožnostjo in spačenostjo. Neskončna sreča je za nas, da stanujemo v hiši, kjer so zakladi vsih duhovnih milost in dobrot.

Pa sv. cerkev nam ne skerbi le samo za prebivališče, temuč hoče tudi, da so njeni otroci vsi snažno in čedno oblečeni. Podá tedaj vsacemu, kateri hoče njen otrok biti, snežnobelo oblačilo nedolžnosti. In če to oblačilo pozneje nesrečno oskruniš, raztergaš, celo zgubiš, te sv. cerkev, tvoja predobra mati, do čistega ne zaverže; pripravljena je ti pomagati iz nesreče, oskrunjeno in umazano oblačilo zopet oprati in očistiti, za raztergano ti drugo dati, in zgubljeno poverniti. Ako imaš toliko moči sam čez sebe, da se spovedi podverže, zakrament sv. pokore veljavno prejmeš in se boljšaš; občutil bodeš sam na sebi preblago skerb sv. cerkve. In kako dragoceno in sijajno je to oblačilo nedolžnosti in pokore, s kterim sv. cerkev svoje otroke oblači in lepša! Naj se tudi svet v drago tkanino, v zlato in svilo zagrinja, naj se tudi z biseri in drazimi kameni lepotiči: — vsa bliščoba demantov otemni pri bliščobi, v kateri se sveti nedolžnosti oblačilo, in vsa lepotija posvetna mine pred nebesno milostjo sv. pokore. Kteri je skusil, bode poterdil, da ga ni slajšega veselja, kakor je veselje po dobri spovedi. Tako opominja tudi apostelj vernike, posebno ženstvo: Njih lepotija ne bodi zunanja, v pletenih laséh, ali v obloženji z zlatom, ali v nóbi oblačil; ampak v skrivnem sercu, v mirnem in krotkem duhu, ki ne mine, in je pri Bogu bogat.“ (I. Petr. 3, 3.)

Zraven stanovališča in obleke skerbi sv. cerkev svojim otrokom tudi za duhovno hrano, ki je potrebna, da premorejo duhovno življenje ohraniti, rasti in dorasti v dobrem popolnoma. Ta hrana je dvojna: beseda božja in sv. zakramenti. To dvojno hrano deli sv. cerkev med svoje tako, kakor je vsakemu potrebno. Vsem hoče sv. cerkev biti vse, želé vse Kristusu pridobiti. Pri naši duhovni materi sv. cerkvi ni pomanjkanja in lakote, ktera včasih telesne starše tare; zmiraj ima pogernjeno in bogato obloženo mizo in vabi s prijaznimi besedami Zveličarjevimi vse otroke skoz celo leto, vsak dan, rekoč: „Pridite k meni vsi, kateri se trudite in ste obteženi, in jaz vas bom poživila.“ Te besede niso nikakor prazne ali nepomenljive; sv. cerkev je mož beseda in dopolnjuje, kar obljubi. S kruhom iz nebes, s kruhom neumerjočnosti nam hrani dušo in telo

in nas napaja z vinom, iz kterega po besedah prerokovih device pricvetujejo, in katero nam dušo po duhovne tako rekoč pojí, jo z nebeškimi milostmi, s sv. Duhom napolnjuje.

Sv. cerkev, naša duhovna mati, še ni zadovoljna s tem, da nas oživi in za prve potrebe našega življenja oskerbi; ona čuje tudi vedno z naj večo skerbnoščjo nad svojimi otroci. Nobena, tudi naj boljši telesna mati pri naj terdniši volji ne premore toliko za svoje zdrave ali bolne otroke, kolikor premore sv. cerkev za svoje. Bilo bi silno preobširno vseh od sv. cerkve že prejetih dobrot naštevati in pa še une pristavljati, ktere tudi zdaj slednji dan od nje dobivamo in še tudi prihodnjič dobivali bomo; naj se le sleherni svoje življenje pre-mišljeva je poprašuje, če se ima za vse storjene dobre dela, za vse pridelano zasluženje komu na svetu zahvaliti, razun skerblijivi in preljubeznjivi svoji duhovni materi, sv. cerkvi?

In kaj naj storimo za vse dobro od nje prejeto?

Za vse to moramo svojo duhovno mater, sv. cerkev, spoštovati, jo bolj goreče ljubiti mem svoje telesne matere, ji moramo voljno in natanko pokorni biti. Kdor jo spoštuje, spoštuje Jezusa Kristusa; kdor pa jo zaničuje, zaničuje tudi Zveličarja, njenega začetnika. Pokorni pa smo sv. cerkvi, ako njene zapovedi rade volje dopolnujemo in ničesar njo žaljivega ne počenamo. — Pa smo tudi dolžni sv. cerkev podpirati in ji v njenih potrebah, kolikor je moč, pomagati: moramo si prizadevati jo razširjati in za njo moliti, da naj jo Bog v svojem sv. miru vterjuje, pred vsemi vnanjimi in notranjimi sovražniki varuje in do konca pri njej ostane. To je posebno zdaj potrebno, ko jo neštevilni, zagrizeni roparji hudo napadajo.

S tim dopolnujemo svojo naj veči in naj svetejši dolžnost do sv. cerkve, naše predobre in skerbne duhovne matere, ktere, če tudi tako radi, ne moremo nikdar odveč spoštovati in ljubiti, in ji nikdar tako pokorni in na pomoč biti, kakor smo dolžni. Zapišimo si tedaj globoko v serce neštevilne in nezmerne prejete dobrote, ki jih prejemo od svoje duhovne matere, sv. cerkve, da bomo potem vsikdar z veseljem spolnovali dolžnosti, ktere nam četerta zapoved Božja do nje naklada! —

Tri mesece na Jutrovem.

(Dvorovi v Damasku in njih nezmerni bliš. — Puhanje iz „nargilleta“. Na Španjskem pobožno ljudstvo. — Inteligencija z Libana in želje v Evropo. — Poetiška južina ob reki Farfaru. — Tri znamenite reči. — Velika mošeja ali nekdanja cerkev sv. Janeza Kerstnika. — Keršanske cerkve, šole in odrejiša. — Vojaška slovesnost in molitev. — Hiša Ananijeva; — „Ravna cesta.“ Drugi znameniti kraji iz življenja sv. Pavla. — Pokopališa.)

V Damasku smo ostali nekaj dni ter smo marsikaj ogledali, le škoda da človek med toliko raznimi rečmi ne more vsega ohraniti. Precej drugi dan smo vidili svitle gradove ali palače nekterih bogatinov in velikašev. Bliša, kakoršnih je po teh napravah in poslopjih, pero ne more popisati. Ko bi bila v kaki lepotiji sreča na zemlji, bi mislil človek, da ravno ondi mora imeti svoje gnjezdo; toda ravno iz nezmernih lepotic se serce verne nekako omamljeno in, bi djal, še bolj prazno.

Bistvo teh dvornic je: Najpred sredi poslopja velik štirogelnik z enim ali več vodnjakov skakljavcev; potem so na eni strani nekoliko vzvišene tri odperte ali proste sobe vstrič, z divani za sprejemanje gostov, pitje kave itd. Po vsih straneh so dalje soba pri sobi ali sobica pri sobici tako, da se vidijo skoraj same okna ali steklene vrata in okno pri oknu; vse miglja od samega lišpa, lepoticja in blišobnosti. Tu se vidijo povsod prekrasne in silo drage oprave po tléh, po pohišji in povsod. Po tléh je prelepo vdelan raznoteri marmor, drage grinjala

ločijo prostore, sem ter tje podpirajo ostropje zali in prav tenki marmorni stebriči, povsod se svetijo predrage sreberne posode, zerkala, nastavljeni so divani, umetno izdelani stoli, pohiše zališajo zaferkane razline ter razne arabske, tu pa tam stojé prezale posode z imenitnimi cvetlicami, redkimi drevesi itd. S spodnjega oddelka se gre v zgornjega, kjer se kar po planem in pod milim nebom lahko sprehajajo. Viditi je, da spodnji oddelki jim služijo bolj za podnevi, ko vročina pritiska, gornji pa za večere, ko je hlad.

Vidili smo 4 take dvornice, namreč: Bej-Farhi, avstrijskega dragomana ali tolmača; Bej-Sonna, tudi avstrijska, — Aetun-Samijevo in Mitri-Effendi-Selhubova. Pervih dveh posestnika sta juda, tretji kristjan, in naj berže tudi četerti. Tretja je bila prijazniša od prvih dveh, po novi šegi, ne tako pisana, ne še dokončana, ima več vodnjakov, kópel itd.

Cetera, nedogotovljena, je bila bolj v okusnem zlogu, in lepšalo jo je posebno cvetličje in prelep vert z raznimi napravami. V eni imajo velik vstav za zgodovinske preiskave. Ko bi reveži za svojo dušno lepoto toliko delali in darovali, kolikor za telesno in časno: koliko cenó bi to imelo!

Po jedi opoldne in zvečer je na Jutrovem navada, da se gre nekoliko v drugo sobo, tam nekaj časa duhan puhajo, ali med pogovori kaj malega kake žgane pijače uživajo, zlasti kadar imajo goste. Kjer je velika vročina, se tudi precej pokosilu ne da lahko delati, torej imajo pogosto navado, da se nekoliko uležejo. Na prašanje zastran puhanja tobaka je rekel gospod „prezident“ (tako imenujejo o. gvardijana), da na Jutrovem vsi tabak pijejo, razloček je samo ta, da patrijarhi imajo daljši dimko ali lulo. (I patrijarhi hanno più lunga pipa.) Velika arabska pipa stoji lahko za seženj deleč od puharja na tléh, kadar iz nje po usnjati cevki tobak pije, — včasih tudi njih več iz ene dimke serče. Ta pripava ima več razdelkav. Vsa pipa skupaj se imenuje „nargillé“; spodaj je „šiša“, vanjo se vsadi „kelb“ (pes), v katerem je duhan, naj zgorej „ras“ (glava, t. j. pipa na verhu), cév imenujejo „narbís.“ O tacih prilikah se popotnik veliko nauči, kar nikomur ne škoduje, tudi liberalcem ne. Pater vikarij, Španjolec, n. pr. mi je dopovedoval, da je ljudstvo na Španjskem kaj pobožno. Ako se pri kaki hiši rožni venec ne moli, imajo ljudi za jude. Več ljudi, tudi iz višjih stanov, gre vsak dan k sv. obhajilu. Bratovšine imajo za mladino, da vsaki teden prejemajo ss. zakramente, — druge pa za vsaki mesec. Šmarnice povsod obhajajo. V mesecu avgustu so pričeli pobožnost za duše v vicah, in imajo tudi že bukve za ta namen. — Če je pa tako na Španjskem, potlej je že verjeti, da mavtarjem to ni bilo všeč in rili so tako dolgo, da so prestol podkopali, ter dobili več duška za preganjanje in ropanje cerkve.

V nedeljo so nas obiskali nekteri damaški mladenči, kaj čedni ljudje, ki so bili pri oo. jezuitih v Gaziru na Libanu izrejeni in so nas bili prav veseli. Znali so torej govoriti zraven arabskega dobro francosko, in taki se štejejo k inteligencii v Damasku. Marsikteri so močno želeli z nami v Evropo iti, kar bi se jim bilo pa morebiti vgrenilo, ako bi jim bil začel praviti, kakošni kozjodlaki so tu marsikteri med kristjani. V nedeljo popoldne smo bili šli na sprehod v predmesto in na verte. V tako čudno poetiškem kraju še nisem menda svoj živi dan bil, kakor takrat. Prostor je bil med visokim drevjem, ki je bilo ob vejah z navadnimi štorjami in plahtami ogernjeno, da se je bolj gosta senca delala. Tik nas je šumel eden virov iz nekdanjega zemljepisja znane reke Farfara; pili smo limonado s snegom z gore „Djebel-šejh“ (velikega Hermona); na to pili kavo, — pili duhan iz nargilleta, ki ga je arabski točaj pri-

pravil in zažgal z velikim oglom. En Tirolec, en Čeh, en Kranjec, podobar in slikar Italijan Antonio Milani, arabec Ibrahim-ebn-Musa in še dva kristjana, smo sedeli na takih stoličkih, kakoršne imajo pri nas po kmetih naj manjši otročiči, in na ravno tacih mizicah smo imeli svoje „ambrozije“, s kterimi smo se poživiljali; okrog nas pa je bilo polno družega ljudstva, znati je bilo, da naj bolj arabskega, pa kdo vé, kdo vse in od kod? Pomenkovaje se in modrovaje o filologiških tvarinah v tem babelnu jezиков smo imeli ravno nasproti čez reko Farfar prelepe damaške verte. Težko sem se ločil od tega sanjsko prijaznega kraja, ki me je trikrat bolj mično ginil, kakor prednji dan ogledovane poslopja in dvorovi v pretiranem lišpu orientalskem.

O tej priliki sem vidil še nektere znamenite reči, kakoršnih ni povsod, namreč: 1. enega stražnih soldatov, ki je nogovice pletel o tisti priliki; 2. kostelj ali grad z arabskim napisom, v katerem, kakor v Abd-el-Kaderovi hiši, je bilo l. 1860 veliko kristjanov obvarovanih, da jih turški, ciganski in družovski liberaluhi poklali niso; 3. vse vladine štacune „zaperte“; ker tudi na kristjane ozir jemljejo, in torej prodajalnice niso le ob petkih (turškem prazniku), ampak tudi ob nedeljah zaperte. Kaj pravijo marsikteri Ljubljanci z odpertimi štacunami ob nedeljah in praznikih k temu prikazku v Damasku? So mar turki bolj katoliški, kakor pa oni?

Izmed 300 musulmanskih mošej v Damasku je naj imenitniših v središu mesta med neštevilnimi bazari ali tergi nekdanja cerkev sv. Janeza Kerstnika, ki je bila spremenjena v moslimski medžid z imenom „Džamijael-Amvi“, to je zbirališe ali molišče Omajadov. Neznanska blišobnost in bogastvo je bilo nekdanj v tem mohamedanskem molitvišu; Ommajad Valid-ebn-Melek ali Melekovič je bil 400 zabojev zlata vanjo obrnil, to je, do 5 milijonov cekinov. In akoravno so jo bile l. 1400 Tamarlanove derhali oplenile, je bila vendar pozneje nekoliko popravljena, ter se vidi še zdaj premnogo kinča in sterčenja vredne stavbe in naprave. Hammer pravi, da je to poslopje musulmanom to, kar je katoličanom cerkev sv. Petra v Rimu. Isambert meni, da v začetku je bilo to poslopje kak rimski tempelj, kakor v Palmiri, ki so ga obdajali velikanski stebri, kakoršnih se še zdaj en del vidi na mošejinem dvoru, drugi pa so z novejšimi stavbami zametani na sosednjem usnarskem in zlatarskem bazaru. Ne vé se prav, kdaj je bil spremenjen v keršansko cerkev. Arkadij Teodorovič ga je bil obnovil, kakor pravi grešk napis blizo vrat „Bab-Džejrún.“ Ob času Saracenov je bila velikanska cerkev deljena med kristjani in musulmani, l. 705 pod kalifom Validom pa so se je musulmani do čistega polastili. Do naj poznejših časov je bilo tujcem ostro vanjo prepovedano; mi pa smo jo že brez zadržka ogledali. Kakor egiptovske mošeje, tako tudi ta objema s svojimi drugotnimi stavbami velik štiriogeln dvor, kterege južna stran je mošeja, ki ima vso podobo nekdanje keršanske cerkve. Dvojna versta velikanskih korinških stebrov loči poprék mošeje v tri ladije; verh tega je z nekakim občeljem ali „transseptom“, poslopje razdeljeno v dva enaka dela.

V sredi ob levi se dviga lepo ocifran podolgast štiriogelnik iz lesa in na verhu s kupljo, ter ima podobo kacega jutrovega grobnega spominka; na okrog so mnoge svetilke iz stekla. Znotraj v votlini tega spominka, pravijo, se hrani v zlati skrinjici glava sv. Janeza Kerstnika.

Velikanska kuplja sloni na štirih močnih pilih. Stebri so rudeče in zeleno malani; stene ob tléh z marmornimi arabskimi nacifrane, tlak so obdelane marmorne ploše, ob desni v tlaku so še po nekoliko stari mozaiki, kakoršni so bili nekdanj po vsi cerkvi. Po več krajih se vidijo stari kufiški napisi, to je arabski iz predmo-

homedanske dobe. Dolga je cerkev do 250 stopinj. Kakor so po tem kraju pri vsih cerkvah studenci, tako je tudi tukaj studenec zunaj in celo v cerkvi sta blezo kakor kerstiše dva studenca. Tri velikanske minarete ali stolpe ima mošeja, katerih eden se imenuje „medinet Isa“ (minaret Jezusov). Le-tá s svojim tovaršem „medinet-el-Arus“ (stolp zaročenec) ima enakost s stolpom keršanske cerkve. Znamenite so posebno ene vrata ob južnem vzhodu, nad katerimi se razloči še križ in greški napis, ki se pretolmačen glasi: „Tvoje kraljestvo, o Kristus, je večno kraljestvo, in tvoje gospostvo ostane in preživi vse rodove.“ Nad dvojnatimi brončenimi vrati ob jutru pa, kjer smo noter šli, je zbkunjeno izdelan kelih s križem na verhu.

Za mohamedana sta znamenita v tem kraju grobna spominka glasovitega Saláh-ed-Dina (Saladina) in enako pri njih slovečega Melek-ed-Daher-Bibars-a. Obiskali in ogledali smo nadalje več in raznoterih cerkev, ki so vse nove, kaj lepo in drago vravnane, pa ne še čisto dodelane. Vidi se, da so turki za svoje neusmiljenje, počenjeno l. 1860, mógli lepe zneske šteti, s katerimi so kristjani poderte cerkve pozidali. Kaj prijazno je, da povsod je pred cerkvijo studenec in več del drugi lepi prostori za šolo, duhovstvo itd. Te splošja na jutru so zidane sploh kakor nekake terdnjave, da se morejo saj nekoliko braniti, kadar nevarnost pride.

V greški razkolniški, silo prostorni cerkvi sem vidil dvé leci ali prižnici nasproti; ne vém zakaj dve? — Greško-kakoliška prostorna cerkev, z debelimi stebri, 3 ladijami, je bila ravno dodelana; kuplja ravno zmalana, pa s slabimi slikami močno skažena. Zraven cerkve je velik prostor za šole, ktere se tudi sredi musulmanov nočejo od cerkve ločiti; — pa sej celo turk tega ne sili. — Širska katoliška cerkev, štiriogelnik s tremi ladijami, ima 3 altarje vstrič, in kakor je tudi v greških cerkvah navada, ima skoz vse altarje od stene do stene versto malih tablic. Namesto kuplje je v sredi višji štiriogelnik, ki se lepo podá. Za ženstvo je zgorej zadi ločen in omrežen prostor. Zraven cerkve je vert in divanske sobe, kakor tudi šola. Kup otrók, igrajočih se, je čakalo na Šmarnice. To je gotovo bolje, kakor da bi drugod se potikali. — Armensko-katoliška cerkva ima čeden altarcék s tremi podobami: Matere Božje čist. spočetja, sv. Antona in sv. Gregorija, patrijarha armenskega, ki keršuje Tartat-a armenskega kralja. Duhovniše je za 4 stopinje više od druge cerkve. Do 200 armensko-katoliških vernikov, večí del tujcev, je ondi, ki so se že davno v Damasku ustanovili. Cerkev s 3 ladijicami ni še bila dodelana. — Naj tukaj pristavim, da tudi s frančiškanskim samostanom je sklenjena prav dobro vredena šola z učiteljem, ki se je obrazil v učilišu oo. jezuitov na Libanu v Gaziru. Vidil sem povsod, koliko na to deržé, da se mladina prav dobro in slovniško izučí domorodnega arabskega jezika, in opazil sem, da šolske bukve se čedalje bolj bližajo stari klasiški arabšini. In — poslušajte preganjavci svojega maternega jezika, — za to skerbé zlasti tudi gospodje, ki so prišli s tujega, oni privošijo, da se mladina v ljudskih šolah uči na podlagi maternega jezika, ker vsak pameten človek vé, da le tako je prav in pravno.

Posebno lepa je tudi nova maronitovska cerkev; duhovniše je vse v marmorji, tako tudi tlak po cerkvi, ob sprednji steni id. Tudi tukaj je zadej velik omrežen kor. Ob strani velikega altarja je majhen vodnjaček, pa tudi zunaj cerkve studenec. — Posebno velike naprave so delali oo. Lazaristi, ki imajo veliko odrejšje za dečke in zopet drugo za deklice; v prvem do 60 dečkov, v drugem čez 200 učenk. Cerkev so bili jeli zidati še pred klanjem, in imajo 3 kapele z ravno toli-

kimi kori za rejenke in učenice posebej, in za učence posebej. Klavci so bili požgali le staro cerkev. Otroke jemljejo v nauk iz vsih verstev. Tukaj je bilo vse križem v delu. Po 5 do 6 gl. so imeli delavci na dan — pa ob svojem.

Med delavci so imeli celo enega Rusina, ki revež še ni bil mogel velikonočne spovedi opraviti, ker v cellem Damasku ni bilo duhovna, da bi bil kaj slovanskega razumel. Ne morem dopovedati, kako je bil ta mladenec ginjen in razveseljen, ko sem ga spovedal in obhajal na prošnjo superior-a v frančiškanski cerkvi. Ko bi naši liberalci v take okolišine zašli, morebiti bi se tudi naučili drugač ceniti vero, spoved in duhovstvo.

Naj povém pa zdaj še kaj posvetnega. Popoldne, 14. majnika, je bil šel neki véliki paša ogledovat novo vojašnico (kasarno) v zahodnjem oddelku mesta. Pričakala ga je vojašina, sprejela godba. Trije ali štirje silo debeli ovni so bili na poti pripravljeni z vojaki in veliko množico ljudstva vred. Ko prijezdi veliki paša (če ni bil morebiti še kaj več), spremljan od domaškega pašata, obdan od vojakov, naj prej vsa vojašina z razpetimi rokami opravi molitev za sultana. Mohamedanski duhoven jim je na glas molil, pašata in vsi vojaki pa so pri vsih odstavkih odgovarjali: „Amín.“ Nasledvalo je „prezentiranje,“ godba vmes in nekterikrat slavoklici; pa nisem razložil, če so klicali „hurrá“, „le-jehja“ (živio), ali kako? Naslednjič gre paša s častniki v vojašnico. Potem pa sem že vidil, da so debeli ovni kervavi in zaklani ležali vojakom ravno pri nogah. Tudi vojaki so vsi zapored odšli v vojašnico. Kako so potlej ovne pekli ali kuhali in se z njim gostovali, tega nisem vidil.

Posebno imenitne kraje smo ogledovali 15. majnika. Maševal sem ta dan 16—18 stopinj pod zemljo v kapeli sv. Ananija, kjer je ta učenec stanoval in od Boga razodenje in povelje prejel, da naj gre v to in to hišo, da bo podučil Savla. Ananijeva kapela je nekoliko v levo stran od „ravne ceste“ proti jutru; nekdanja hiša, kjer je bil Savel, je pa zdaj med bazari proti severovzhodu. „Ravna cesta,“ celo uro dolga in prav široka, gre skoz celo mesto od vzhoda proti zahodu. Šli smo ta dan po nji proti jutrovim vratam („Bab-eš-Šarki“), ki peljejo iz mesta na pokopališa. Ko se stopi skoz vrata iz mesta, se precej vidi visoko mestno obzidje. Samo kacih 12 minut naprej nekoliko proti jugu je v ozidji kraj, kjer je bil sv. Pavel od učencev v košu čez zid spušen, da ga rimski poglavar ni dobil (2. Kor. 11, 33.). Ondi so tudi vrata, pa zazidane, skoz ktere je šel v mesto, in proti jugo-vzhodu skoz verte je bila pot, po kateri je bil prišel iz Jeruzalema morit kristjane. Le dobro četert ure od mesta je kraj, kjer je bil Savel s konja veržen. Nekteri pisavci pravijo, da je znamenje tistega mesta podolgast natoren rob; meni pa se je zdelo, da ni skala in ne rob prav za prav, ampak ostanek nekdanje rimske ceste, ki je podoben tako imenovanemu „ješterhu“ po nekterih kmečkih hišah. Ta kraj je ravno med pokopališi.

Kaj čudne so te pokopališa, skorej podobne hiši, ko bi jo z vsim poslopjem vred do strehe v zemljo pgreznil, samo da verh je okrogel in nizek kakor štula, ki iz zemlje gleda. Tako veliko poslopje ob stranéh, kakor je paž, odpró in merliča k drugim v poslopje denejo. Po nekaki posebni nerodnosti ali pa napaki so bile ob stranéh razderte te velike rake, kakoršnih je bilo več na pokopališu, ter se je lahko vanje vidilo. Ako tako sploh delajo, potlej se pač ni čuditi, ako na Jutrovem večkrat kuga vstane. Za unc l. 1860 pomorjene je bil posebej velik grob od vlade zidan, kamor so vsi bili pokopani. Zastran obzidja mestnega se mora to opomniti, da samo podzidje zidov in stolpov je rimsko,

drugo je zidano že od musulmanov, in sicer od Prim-paša, ki je bil prijatelj kristjanov.

Spomina vreden je blizo obzidje čez cesto spomin-ek, ki so ga turki postavili trem ostudnim odpadnikom, ki so bili poprej kristjani in so kakor turčini umerli. Ozidje ima podobo kake kapele in dve kupli.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Od katoliške družbe. Odbor ka-toliške družbe prosi, da bi se do 23. okt. poslale pôle s podpisi vošilcev za sv. Očeta, ki so bile pred nekaj časom razposlane, ker 24. okt. se bodo poslale družbi sv. Mihela. — Družniki, ki so s plačilom na dolgu, so prošeni, naj doneske pošljejo, toliko bolj, ker je potrebno, da imajo udje vse plačano, da zamorejo prejemati bukvice, ki jih družba na svitlo daje.

Prišel je na svitlo že tretji zvezek, ki naj ga domači pri družbi sprejmejo; zunanji se pošljejo po navadni poti. Prošeni so udje, da bi tudi sicer te bukvice razširjali med ljudstvo. Dobivajo se pri gosp. Gerberji po 10 kr.

Katoliška družba se je že preselila v Virantovo hišo k sv. Jakopu (vhod je ob koncu od Ljubljanice); — besednica je zdaj še v poprejšnjem stanovanji in se preseli tudi v Virantovo hišo v kacin 14 dnéh. Do tistega časa je besednica odprta še vsak dan popoldne v poprejšnjem stanovanji, — družba pa dopoldne v novem stanovanji.

Učenje petja. Nove frančiškanske orglje bodo kmalo dodelane. Upati smemo, kakor se kaže, da se bo tudi to delo g. Goršiču posebno dobro obneslo. Da bo pa tudi petje novim orgljam primerjeno, vabljeni so pevci, da bi se jih obilno oglasilo za cerkveno petje. V ta namen se bo v frančiškanskem samostanu posebej učilo cerkveno petje, in sicer 3—4 ure na teden. Tistim dečkom in mladenčem, kateri se bodo za sposobne spoznali, dajala se bode hrana ali nekaj v denarji za plačilo.

Torej, kdor ima veselje za cerkveno petje v čast Božjo, naj se oglasi pri v. čast. samostanskem o. predstojniku.

„Das ökum. Concil.“ II. zvez. 7. in 8. sošitek pri Frid. Pustetu v Regensburgu, je na svitlem in obsega svoj pot prav tehtne in podučljive tvarine z vesoljnega zbora.

V Šmartnu v šentpeterski fari pri Ljubljani je une dni 14 hiš pogorelo. Ubogi ljudje!

Na Raki, 4. sept. R. R. (Zakasnj.) Veselo pojó danes naši zvonovi, razlega se strel po vinskih goricah, verni pa prihajajo v gostih tropah k prijazni cerkvi, ktera ima sprejeti danes eno naj imenitnijih naprav za vsako cerkev, namreč, prelepi — novi križev pot. Čast. gvardijan oče Salvator Pintar so posvetili pred obilno množico štacijone v Božjo čast in hvalo ter jih zredoma postavili. Potem so razložili v ginljivem govoru pomen in nalogo križevega pota, in naslednjič peli slovesno sveto mašo. Koliko ceno ta pobožnost ima, kaže to, da celi dan ima Raka obilno obiskovalcev, in vse je zadovoljno nad današnjim prazničnim dnevom. Komaj postavil se je bil novi oltar, napravil se je že novi križev pot, kateri stane še čez tisuč goldinarjev. Zares hvale vredno je za čast. gosp. duhovnega pastirja in za farmane, da postavilo se je sicer v slabih časih tako lepo delo in pa veči del samo z dobrovoljnimi darovi.

Podobe so kopirane po znanih risarijah Führichovih, ktere je naš umetnik, skoraj bi rekel, z nedosegljivo plastiko vdihnil na platno; z mojstersko roko je razdelil barve, pustil sedaj senci otemneti prizore, ktera nam pa vendar kaže ves ris v mehki nježnosti, sedaj luči sijati, da posamezni kipi dihajo življenje in gibljeje. Ali umetnik zadovoljin ni bil samo z merzlo kopijo,

temveč izrazil je podobe po svoje, to bolj govorečo, uno bolj skrito, tej spremenil bolj primerno obraz, uni omehčil zopet bolj neusmiljeno lice; posebno diha podoba Kristusova povsod visoko resnico. Podobe pa obdajajo ko svitli venci zlati okviri, umetno izrezani. Oba umetnika, slikar Volf in podobar Mat. Tomec, sta delo prav dobro doveršila.

Novomeška gimnazija oo. frančiškanov kar ne-utegoma dobí kôpo svetnih učiteljev z vodjem vred in postane realna c. kr. gimnazija. Če bode ta sprememba v narodno korist deželi in v prid državi v sedanjem beraškem veku, se ima še le pokazati. Vodja začasni je izvoljen dr. Jan. Zindler, c. kr. gimnaz. profesor v Senju; zraven tega še gg.: Fr. Wratschko, na službo čakajoč učitelj prve državne gimnazije v Gradcu, — Jan. Tkač, gimn. učitelj v Vinkovcah, in Jan. Zajec; potem suplenti gg. Juri Margesin, Adalb. Meingast in Jož Guggenberger.

Podgimnazija v Kranji postane realna gimnazija s slovenskim učnim jezikom. To je žarek upanja, da domača beseda sčasoma do veljave priti utegne tudi drugod. Ugovor, da bode potlej pretežko za dijake na gornji gimnaziji, je odveč, ker se bodo tudi nemščine za potrebo naučili, in ker se mora tudi po drugih slovenskih gimnazijah v prid domačega jezika zistema spremeniti, ako nočemo polževe poti hoditi. Sicer se pa tudi bogoslovci v deseti šoli hitro privadijo latinšine za učni jezik, če tudi so se je prej le teoretiško učili.

Iz šent-Ruperta pri Celju. Od 30. avg. do 10. sept. je bil sveti misijon v lepih štajarskih hribih pri sv. Rupertu blizo Celja. Misijonski zvon doni čez hrib in plan, vabi skupaj pobožne sosede, mlačne kristjane in terdovratne grešnike, za ktere je zdaj zala cerkvice sv. Ruperta veliko premajhna. Misijonarji iz družbe Jezusove se odlikavajo posebno z mičnimi in genljivimi govori, kateri morajo vsako, tudi oterpreno serce do solz ganiti, ako le ni popolnoma železno.

Serčno veselje je viditi mlade dečke in deklice, odrašene ljudi in sive starčke zbirati se okoli govornika in zvesto paziti na njegove besede; že na njih obrazih se vidi, da bode seme besede božje v njih sercih obilno sadú obrodilo; spokorne solzé, ktere obilno točijo, njih očitni sklepi in vse obnašanje je temu porok.

Le po naključbi sem jest prišel v priložnost sv. misijon in njega zadeve na tanko opazovati, in vidil sem, kako drag zmiraj je Slovincu tisti biser, kako globoko v serce položen tisti neprecenljivi zaklad, kterega mi kristjani vero imenujemo, — vera, ktera je vselej ravno v naj večih viharjih naj lepši sad obrodila. To se tudi zdaj očitno kaže, in to mi bode vsak poterdil, kdor je vidil šentrupercane o njih misijonu in kdor prave Slovence le pozná.

Naj bi se pač taki misijoni bolj splošno napravljali, in naj bi se jih povsod tako z veseljem vdeleževali, kakor v šent-Rupertu! Gotovo bode bogata žetev od tako lepega semena resnice božje.

Kaj mično je bilo viditi poslanstvo, kterega je šent-ruperski župan zbral izmed desetih naj bolj spoštovanih mož in se je z njimi prišel zahvalit v imenu cele fare čast. očetom misijonarjem in č. g. duhovnemu pastirju.

Ginljivo je bilo poslovstvo; več farmanov je slavne možé deleč od farovža spremilo s solznimi očmi, njih za blagoslov prosilo in njim še enkrat roko poljubilo; ko so odšli, bilo je splošno žuborenje:

Bog vas sprejmi, Bog vas ohrani!

Res, serčna zahvala se spodobi mnogo zaslužnemu verlemu Slovincu in neutrudljivemu g. župniku Matiju Arzenšek-u, kateri tako lepo skerbé za dušni in telesni blagor svojih ovčic. Komaj so veči del iz milih darov potrebno farno cerkvico lepo okinčali, dobijo šentru-

perčani že v kratkem tudi nov zvon. Bog jih živi mnogo mnogo lét!

U. Jugovic, podobar.

Iz nemškega Gradca, 3. oktobra. — Kakor na Dunaju, v št. Hipolitu in drugod, tako je tudi, tukajšno kat. društvo v velikem zboru izreklo 1) protèst soper krivično oropanje sv. Očeta, 2) milovanje, da cesarska vlada ni kolikor mogoče branila take krivice, in 3) ne-zaupnico zoper ministra Beusta, da mu je več za prijaznost krivičnega italijanskega kraljestva, kakor pa za čutila toliko milijonov domačih katoličanov.

Tukajšni „Volksblatt“ o vsem tem obširno govori, in dokazuje, da če se smé tako le z golo silo mirni sosed napadati, potem nobena pravica ne more več sveta biti, in kateri zdaj z molčanjem ali celo s privoljenjem pripomagajo, ne pomislijo, da se tudi njim, nam vsem, naši domačiji po takih načelih utegne še hudo goditi. Druzega izgovora tako Lah nimajo, kakor k večemu, da Rim je laškega naroda; — pa s takim izgovorom bi nas utegnil Prus, kadar Francoze premaga, napasti Rus si Galicijo in Češko vzeti, Serb vojvodino, Lah pa južno Tirolsko, Terst itd. Take načela ne smejo obveljati, in zato morajo vse kat. društva, mora vse kat. ljudstvo glasno zoper nje oporekati.

Zarés je dalječ vidil Alban Stolz, ko je že l. 1859 v bukvicah „der Kreuzzug gegen den Wälschen“ hotel, naj hité Nemci Avstriji na pomoč, da počasi ravno tista nevarnost tudi njim ne žuga. Če soseda napadeta dva roparja po noči, ne reci: Sej to meni ni mar! ko unega premagata, prideta nad-te! Že po človeški previdnosti tedaj bi móгла Avstrija se za pravico sv. Očeta potegniti, kakor jo vežejo nje stare izročila (tradicije).

Pa Alban Stolz nam kaže iz zgodovine sijajen zgled, kako maševavec v nebésih to tirja. Leta 1847 so v Švajci radikalni kantoni zoper katoliške (Sonderbund) zagnali vojsko, jih oropali in jim vzeli pravice, po dunajskem kongresu l. 1815 zagotovljene. Kakó so celó previdni protestanti o taki sili sodili, n. pr. lord Stratford-Canning, Wolfgang Menzel, glej Welte und Wetzler, Kirch Lex. IX, 858. Katoliške sosednje države so sicer imele dobre svéte za oropane, tudi nekaj denarne pomoči sem ter tje, vender so dopustile toliko krivico, ki bi jo bile lahko ubranile. Pa čudno, pravi Alban Stolz, niste dve leti pretekle, že so hude okolišine primorale vse 4 kat. sosednje vladarje zapustiti svoje prestole: Ludvika Filipa so Francozi pregnali, Karol Albert sardinski se je od Radecka premagan odpovedal vladi, odpovedala sta se tudi v hudih stiskah bavarski kralj Ludvik I in naš cesar Ferdinand. — Zgodovina pa nam tudi kaže, da Avstrija, ko se je za pravico potegovala, je prebila in premagala naj hujši nevarnosti, naj so tudi Turki dvakrat Dunaj oblegali, prvi Napoleon ga dvakrat v oblast dobil, naj so notranji puntarji z vnanjimi sovražniki se zvezovali itd., vselej je premagala.

Kakor vsako leto, so bile tudi letos eksercicije za duhovne sadnji teden mesca kimovca v tukajšni semeniški kapeli. Vodil jih je slavno znani o. Jurij Patiss. Konsideracije je imel njegov tovarš o. Jak. Haidegger.

Vdeležilo se jih je 97 duhovnov. V začetku in na koncu so gospode mil. škof pozdravili in ker so za sv. očeta silno vneti, so koj tožili nevarnost, ki tako cerkvi proti in želé, da bi imeli vsi o tem prave zapopadke (zaumene), da bi ne verjeli tistim, ki pravijo, da tako za sv. Očeta duhovno oblast ni nevarnosti, da je v začetku keršanstva bilo tudi tako itd. V zgodovini, so rekli, je razločiti čas rimskih cesarjev in potem do časa, ko so papeži dobili svojo deželo. Pod rimskimi cesarji ne bo nobeden rekel, da so prosto opravljali svoje duhovske dolžnosti, zakaj kar po versti so bili s silo morjeni, skoz 300 let so papeži kar mučenci (marterniki), in z njimi priča 11 milijonov drugih marterni-

kov, da takrat cerkev ni bila prosta. Enáko zgodovina od Konštantina do Pipina, ki je dal prvi papežu lastno deželo, spričuje, da so papeži ali imeli oblast v Rimu in takrat tudi duhovno prostost, ali pa da je duhovno vladarstvo tudi terpélo, kadar so bili v posvetnih rečéh pod ptujimi vladarji itd. Pa takrat posvetni vladarji niso še tako daleč raztezali svojih pravic, kakor današnji cesarizem, če tudi v parlamentarični obleki. Ko bi danes prišli Kristus in aposteljni, ne mogli bi prosto pridigati, — sej že zato ne, ker bi potnih listov ne imeli, ko ptujci itd.

Če bi se ti z nogo vjél v past železno, ki je volku nastavljena, imaš še prosto roko in glavo, lahko vsaj še z roko delaš, z glavo misliš. Takó če cerkev v eni deželi stiskajo, je vsaj drugod prosta; če bi pa z glavo se vjél v past, ne moreš si več pomagati: in tako je s cerkvijo, če je nje glavav jetnik. — Italijani so se bahali, da bodo sv. očetu toliko prostost dali, da bo ves svet vidil, kako je lahko v duhovnih rečéh prost brez svetne dežele: pa že zdaj o njem ničesa ne slišimo, še tega ne, kje je — razun kar nam italijanske sporočila po svoje marajo povedati. — In kdor se še iz vsega tega ne zmodrí, naj pogleda, kako se veselé te dogodbe vsi cerkveni sovražniki po svetu po svojih shôdih, listih itd.

Govorili so tudi o potrebi eksercicij. Po nauku sv. pisma satan sploh ljudi skuša, pa smemo reči, duhovne še rajši, ker je njih padec nevarniši in druge pohujša. Zatorej „čujte, ker vaš nasprotnik, kakor rjoveč lev krog hodi in gleda, koga bi požerl.“ Sv. pismo ga imenuje leva, ker ropa in napada s silo sam in po svojih pomagačih (oropanje sv. očeta); imenuje ga kačo, ker zvito govori in strupeno pika; govori pa z drevesa spoznanja in učenosti (de arbore scientiae)! opravičuje in zagovarja rop in silo zoper cerkev, zameta vero s prtvézo učenosti. Imenovati bi ga smeli tudi lésnega červa, ki čednost in svetost spodjéda, in marsikterega, ki pri sebi in pri drugih veljá za pobožnega, oslepí, da sam ne vé, kdaj. Zato mora človek v samoti premisliti samega sebe...

Dušno pastirstvo, skerb za dušni blagor drugih je vender za pastirja samega polno nevarnost in mu ne dá časa svoje lastno sercé dosti preiskovati... Še bolj pa je cerkveno-politična delavnost, ki jo nam nalagajo potrebe današnjih časov, polna nevarnost za dušo. Sicer tu ne veljá beseda: kdor se v nevarnost podá, bo v nji poginil. Žakaj mi nismo sami te delavnosti iskali, pa nasprotniki popadejo zdaj to, zdaj uno cerkveno reč, zdaj izrejo in šolo, zdaj kloštre, zdaj cerkveno premoženje, cerkvene pravice itd., zaumene preobračajo in zahtevajo, da bi se cerkveni vpliv v življenji bolj in bolj odstranil. Mi moramo prave zaumene razjasnovati, krive popravljati, napade časnikov s primerno brambo odbijati.

Res bi bilo nar boljše, ko bi vsaka katoliška fara, soseska bila ena kat. družba, kjer bi vsi se potezali za kat. reč, za cerkveno pravico. Pa to ni takó; zadnje volitve so pokazale, da tam, kjer je bilo dosti katol. društev, so kat. moške prišli v deželni zbor; kjer pa društev ni bilo, ali le malo, so nasprotniki zmagali.

Pa ne le za deželni zbor, ampak tudi pri volitvah za srenjske, šolske, okrajne zборе bi se móгло vedno paziti, da zgolj véstni verni, rés katoliški moške pridejo v take zборе: Potem še le bo upati, da se bo naš glas slišal, in bomo tudi od zgorej dobivali postave, ki bodo veri vgodne. — (Vlani o tem času so bile komaj 3 ali 4 take kat. društva v škofiji, zdaj jih jih je že vkrog 60.)

Pa gledati je pri tém posebno, da duhoven se po duhovsko obnaša — ne le v cerkvi, pri poduku, pri duhovskih opravilih, ampak sploh povsod — da ima vedno pred očmi božjo čast, blagor duš in se derži vseh

deželskih postav, ki veljajo zastran takih družb. — Da pa ponovi dobri sklep, in poživi in vterdi duha, zato so spet potrebne eksercicije.

Razgled po svetu.

Katoliške družbe in kazine povsod protestirajo zoper napad na Rim. Če je tudi Potocki odbil protest št. mihelske družbe, to nič ne pomaga: protestira se vendar le povsod, kjer koli gorko bijejo katoliške serca. Pravi katoličan brez ljubezni do papeža je ravno tako malo misliti, kakor živ človek brez glave.

Šenthipoliški odbor mihelske bratovšine je poslal do ministra Potockega čverst protest zoper napad na Rim, v katerem pravi med drugim: Bogoskrunski rop cerkvene posesti mora vse ude sv. cerkve povsod naj hujši zaboleti. Vsakega katoličana, ki ima živo vero in cerkveno zavednost za pravico, mora samosilno poseđenje cerkvene države klicati k glasnemu oporekanju zoper to oskrunstvo... Blagovolite, prevzvišeni gospod, z vso močjo na to gnati, da c. kr. vlada svoj vpliv na to obrača, da italijanska vlada svoje kardela vzame iz Rima in iz cerkvene države, kadar se bodo pa očitne razmere v novo vravnale, pa tudi na to, da vse cerkvi poropano poverne.

Nemški katoličani bodo 12. oktobra napravili veliko romanje k nemškemu aposteljnu sv. Bonifaciju v Fuldo. Tam želé pomoč sprostiti za sv. Očeta, ki so zdaj od celega sveta zapušeni. Podpisani so na vabilu knezi, grofi, baroni, advokati in drugi iz visokih stanov. Bog jih usliši!

Prusi narekujejo Francozom svoje pogoje za mir, pa blezo še sami ne vedo, s kom bi mir delali. Enkrat se pogovarja Bismarck z republikanom J. Favrom, drugikrat zašumi, da nočejo republikanov ter bodo mir delali z Napoleonom, ki ga hočejo zopet v Parizu postaviti v cesarsko veljavo. Med tim pa se kisa po nekterih mestih po deželi še naj hujši gnoj, socializem, rudeči puntarji, tisti potepuhi, ki kričijo zoper jezuite, zoper posestnike, in namerjajo posebno na katoliško cerkev. Tacega kvasa je tudi že dosti po družih deželah. Malik sedanjega zaroda je nečistost in nesramnost, zato katoliško vero sovražijo in bi jo radi iztrebili, da bi njim vesti ne dramila; trebila pa bode le nesramneže previdnost Božja, kakor se godi na Francoskem.

Papeževi vojsaki. V Innsbruck je ob koncu unega mesca že prišlo 37 bivših papeževih vojakov iz Avstrije, ki jih je katoliška družba pogostovala, kakor tudi zvave, ki so dva dni poprej šli ondi skozi. Prenočevali so v hiši rokodelske družbe. Katoliška družba jih bode oskerbovala, dokler ne odidejo v svojo domačijo. — Pretresljivi so poslednji trenutki papeževe vojske. Po posilni predajni pogodbi so se papeževe vojne umaknile na terg sv. Petra. Čez noč so vojaki prepevali papeževo himno in klicali „slavo“ Piju IX. Zjutraj, že v verstah pripravljani na pot, razstavljeni proti Vatikanu, so prosili z glasnimi klici še poslednjič papeževga blagoslova. Pij IX stopijo k oknu, blagoslovijo svoje vojake in potem vzdignejo roke proti nebesom, kakor bi hotli pokazati, da naj se v Božjo voljo vdajo. Brezkončni šumeči slavoklici od kardel so spremljali to djanje. Še v poslednji pozdrav svojega vladarja so izstrelili puše, potem so „defilirali“ (v ozkih verstih šli) mem vatikana k „Porta Portese“, kape kviško dvigali in neprenehoma klicali: „Viva Pio IX!“ Živi Pij IX! Ondi namreč so pred Kadornom orožje odložili. To poslovljenje zvestih vojakov s svojim vladarjem je prestrašno serce razdiralo. Soldati in drugi pričujoči so se na glas jokali. Veliko jih je orožje raji v reko Tiberu pometalo, kakor da bi ga bili sovražniku izročili. Oficirji so sablje polomili. „Da se zopet vidimo v Rimu!“ s temi besedami

so papeževi vojsaki metali svoje orožje sovražniku polomljeno pred noge.

General Kancler, serčni poveljnik papeževe vojske, se je 21. kimovca priserčno poslovil s svojimi kardeli. Častniki, podčastniki, vojsaki! jim je klical. Prišel je čas ločitve, zapustiti moramo službo Njih Svetosti, ki nam je bila bolj pri sercu, kakor vse drugo. Rim je padel, pa hvala vaši serčnosti, vaši zvestobi in edinosti, mesto je padlo s častjó. Marsikteri se bo morebiti pritožil, da se ni branilo do naj zadnje sile; toda pismo sv. Očeta vam bo vse pojasnilo. To spričevanje preslavnega papeža vam bo služilo v tolažilo in je naj lepše plačilo, ki smo ga prejeti zamogli... Z Bogom! dragi vojni tovarši, spominjajte se svojega vojvoda, ki vas bo neizbrisljivo ohranil v spominu. —

Iz Sirije se slišijo naznanila, da utegne ondi zopet vstati kako preganjanje kristjanov. Ni čudo, ko se kristjani sami med seboj tako mesarijo za trikrat nič! Bog obvari kaj tako strašnega, kakor se je godilo pred 10 leti! Da bi se vendar ena keršanska vlada našla, ki bi se pečala za reveže kristjane med Druzi in Turki.

Laška vlada je mislila z glasovanjem svoj plen opravičiti. Kaj je to? Po novih državnih pravicah (!) država napade svojo slabejo sosedo, potlači bojujoče, prežene vradnije, in kadar ima vse v oblasti, potlej ljudstvo popraša: ali ste zadovoljni? Glasovanska komedija se godi med bajoneti. Cele snope listov natisnejo z besedo „da“ ali zadovoljen, in če jih ne pomeče ljudstvo v verč, že skerbé, da vanj pridejo. In dodelano je — hinavstvo.

Rimsko. Ali se res dá poropanje Rima moralno opravičiti? To menda katoliški škofje pač bolje vedó kakor pa gospodje liberalci, ki so že „šest resnic“ pozabili. Mondovski škof milgsp. Ghilardi je sardinskemu ministru za pravice v oziru na poropanje Rima med drugim tako-le pisal:

„V spominu na slovesne obljube, s katerimi sem se zavezal svetno okrajino sv. cerkve in vse darila sv. Petra braniti, protestiram pred Bogom in pred ljudmi zoper neizrečeno krivične osnove, ki so v tem (ministerskem) pisanji razodete, ktere so le moči teme bile zmožne navdihniti, ker v nasprotji so z vsimi posvečenimi cerkvenimi, državljanskimi, natornimi in narodopravnimi načeli. Vsled tega rečem vladi z vso močjo svoje duše: da ni pripušeno tacih osnov doverševati. Non licet... pa non licet (ni pripušeno) pod kaznijo zapasti naj strašnejšemu cerkvenemu izobčenju, in graji ter studenju vsih dobrih katoličanov na zemlji...“ —

Judje v Rimu so se v pismu (adresu) zahvalili Viktor-Emanuelu za svoje „osvobodjenje“ (?).. Bili so časi, ko so sami papeži z judi po človeško delali, sicer jih je na dolgo in široko vse preganjalo, in v Rimu so z judi od nekdanj zmiraj usmiljeno ravnali. Pij IX so bili med drugim une leta pri neki priliki starega juda celo v svojo lastno kočijo sprejeli, ki so ga bili na poti bolnega našli, in oskerbeli so ga po svojem lastnem zdravniku. Za plačilo pisarski judje papeža vsak dan po svojih časnikih v blato mečejo, zasramujejo katoličanom njih vero, škofo in duhovstvo! —

Sv. Oče so bili ob času napada po generalu Kanclerju vso svojo vojsko zahvalili za vdanost in zvestobo, ter bili zapovedali, da berž ko Sardini mestni zid prederejo, naj jenjajo se braniti in prično pogajaje zastran udaje mesta, ker toliko je dosti, da se pokaže resni protest zoper silovitost.

V Rimu so Lahi 2. okt. glasovansko komedijo končali in res dobili skor vse glasove, kakor se je že poprej napovedovalo, kterih pa vendar ni taka sila, ako ravno so od vsih strani v Rim na glasovanje derli. Sv.

Oče so bili menda prepovedali glasovat hoditi ter na nobeno stran nič ne glasovati. Nekaj čez 40 tisuč glasov so menda v Rimu nasilniki dobili, — kako pa? to se bo gotovo zvedilo. Malo dni poprej so imeli sv. Oče vse drugače veljavne glasovanja: blizo polovice več ljudi kakor pri tem glasovanji, ki so se radovoljno zbrali, je Piju IX silovito slavo klicalo, ko so ogledovali novi vodotoč, speljani od Subjake v Rim. Za koga so Rimljani, so pokazali tudi ravno poprej pri tridnevnicu v stolnici sv. Petra, pri kateri so bili pričujoči sami sv. Oče in krog njih toliko ljudstva, kakor sicer o naj večih praznikih, in so jim naj priserčniši vdanosti in počesevanje skazovali.

Naznanilo iz Rima v „Vaterland“ pravi, da pred napadom na Rim nista ne francoski Julij Favre ne Avstrija zoper to nič protestirala; poterjuje se še le nasprotno. Pruski poslanec je sicer svojo nejevoljno razodel zoper napad, še bolj pa Angleško. Tedaj dve katoliški vladi ste bile zoper papeža, dve protestantski zanj! Kdaj se je še kaj takega slišalo na svetu? Sv. Oče so pred zaslišanjem Ponza di San Martino celo uro molili v cerkvi sv. Petra, kteremu so potlej v osebni avdiencii gotovo povedali resnico. Atila se je nekaj dal Leonu papežu pogovoriti, da je odjenjal od Rima; ti barbari današnjih dni pa so huji kakor Huni, pravi dopisnik. Viktor Emanvela samega je vest pekla zavojjo nastopnega naj strašnejšega rop in pričakoval je protesta iz Avstrije, da bi težko zadolženje od sebe odvalil. Do 80.000 roparjev z 200 kanonami je prišlo pred mirno mesto brez vsake pravice in so ga napadli, poderli v 6 urah zidove s streljanjem in v mesto vdarili. Tirani so Rim tako vtesnili, kakor „Vaterlandov“ dopisnik pravi, da od 11. do 21. sept. ni prišlo noter nobeno pismo, noben časnik, in noben dopis se ni odpravil od ondot, ter so čisto odrezani od sveta. Tako delajo tisti hinavci, ki so pravili, da prinesejo svobodo v Rim! Derhali laška počenjaajo vse gnjusobe in božje rope po Rimu, — to je njih svoboda! — O prihodu Piemontezov se je dobro ljudstvo po hišah skrilo in molilo, izdajavci pa so samosilnikom slavo klicali, in to je derhal, da je groza. Veliko je tacih, ki so bili zavoljo rogovilstva na tujem, ali v ječi, veliko gotovo plačanih, drugi se iz strahu kričali: Evviva Italija! in preslavljali rop.

Rim ne more biti lastnina kake države, pravijo „Tirolski glasi.“ Rim je lastnina vsega katoliškega sveta, za vse države, po kterih katoličanje prebivajo, je naj veči tehtnost v tem, da je Rim prost. Italija je šla pri enih vratih noter, ven veržena bode skoz vse vrata — in Evropa bo to delo sprejela. Korist k temu ne priganja manj razkolniških in krivoverskih moči, kakor katoliške. Že zdaj se slišijo glasovi po demokratiških listih po Francoskem, ki se pritožujejo, da je Italijansko šlo v Rim brez prašanja Francije.

Naj veči moč pa ima glas papežev, ki se je v protestu do vsih tujih poslancev pritožil 20. kim., da je jetnik v svoji lastni hiši.

Nesramni rop bode enako pripomogel, da bodo tolovaji poprej pognani s tujega posestva. Začasna vlada je menda že izdelala dekrete, kako naj se cerkveno premoženje na Rimskem pograbi. Tako mavtarji in rovarji red delajo, in to se gnjusi vsakemu človeku, kteri ima še kaj občutka za čednost in poštenje.

Italijanska vojašina je zoper vdajno pogodbo obsedla angelski grad in celo stopnice k sv. Očetu. Sv. Oče so torej čisto kakor jetnik. Ne morejo več svojega glasú povzdigniti; naj škotje namesto njih in v njih imenu govore in očitne molitve za nje zapovedó. „Peter je bil v ječi, cerkev pa je brez prenehleja zanj molila.“ Tako se piše v „Vaterland.“ — Garibaldez Masi je postavljen

za poglavarja (prefekta) rimske okrajine, njemu je izročena očitna varnost, pošta in telegraf.

Po rimskih ulicah se je že slišal krič: Morte a Vittorio Emanuele, viva la republika: Smert Viktor-Emanvelu, živi republika! To je seme setve —

Razne novice. Na Nemškem je sedaj 150.000 Francozov jetnikov. — Ruski cesar je pruskemu generalu Moltke-tu poslal naj imenitniši ruski red, namreč sv. Jurja. Natolceva se, da bode Prus Rusu pustil na jutru prosto roko zato, da pusti njega na Francoskem šariti. — Silovita terdnjava Strasburg se je udala 28. kimovca; 17.000 vojakov, nezmerno orožja in vsaktere robe so zopet s tim dobili Prusi v roke. — Bazên v Mecu pa se še zmiraj derži in Pruse v okrogu zmagovito nadleguje. Na jugu v Marseille-u se je vstanovila velika zveza za odboj sovražnika. —

Iz Ljubljane. Star pokvečen kolovrat nič ne razume, kaj se pravi: „Variatio delectat,“ — kolikorkrat na podložnik pritisneš, ti bo zapél svojo vižo: „šklefet, — šklefet.“ Povejte, če ni enaka šklefédra ljubljanski Tagblatt? Kar noben človek z zdravimi možgani ni nikoli verjél, to hinavski Tagblatt pa le spet zaklepetá. Zgube na Laškem, znotranjega razdjanja v Avstrii, nesrečne vojske s Prusom, pahnjenja Avstrije iz Nemčije (oh — gorjééé), dvalizma — vsega vsega so krivi „klerikalci, ki, češ, so 10 lét vse v rokah imeli, pa niso nesreče odvernili!!.. Kaj so neki v rokah imeli: Benedekove vojne osnove in tiste žegne, s kterimi je sam vojake za vojsko „žegnoval.“ — Smerlingovo vstavo, ali pruske iglenke, ali pa Deakovo vevnico, s ktero je cislajtanií plačevanje meril, ali celo škarje nove ére za delitev ravnopravnosti?.. — Tagblatt blezo misli, da so tudi njegovi bravci polomljeni kolovrati, kakor je on sam, in da bodo za njim njegove bedarije ropotali!

Od več strani in pa od olikanih stanov slišimo pritožbe zoper očitno razkazovanje nekacega starega terpinčarskega orodja, kterega iznajdbo menda razkazovavci — gotovo lažnjivo — cerkvenemu osebstvu pripisujejo. Ali ni še zadosti zdražb med ljudmi!?

Dunajski in drugi blatovci so jeli nad dr. Kostom toliko jezniše krotati, kolikor bolj njegovo zmožnost čutijo. — Poslanca Kosta in Murnik sta prišla uni teden v Ljubljano; Kosta pa je bil v nedeljo neutegoma zopet na Dunaj poklican.

Triglav je zavoljo pomanjkanja podpore nehal izhajati. Naj bi domorođci zmožnemu g. vredniku naklonili kako bolj hvaležno delavnost kot je časnik, ki ga druga stranka ne mara brati, domači pa zopet raji beró liste v domačem jeziku.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii. Prestavljeni so naslednji čč. gg.: Juri Jaklič, duh. pom. v Gorjah, za oskerbnika na lokalijo v Spodnjem logu (Unterlag); Fr. Onušič, sem. duh. v Gorje; Jak. Grošelj, duh. pom. pri Stari cerkvi, k sv. Križu pri Kost. za l. duh. pom.; Mih. Saje z Reke k Stari cerkvi; Karol Jančigar, novoposv., v Hrenovici; Blaž Šoklič s Teržiča v Staro loko; Jak. Doleneč, novoposv., v Teržič; Fr. Brulec, sem. duh., v Dolenjo vas.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Mati in hči: Da bi Bog dodelil zmago sv. Cerkvi 1 tol. za 1 gl. kr. in 1 za 33 kr. star. den. — Iz Planine: M. K. 1 gld. v sr.; A. P. 3 gl. v sr.; J. A. 25 kr. v sr.: „Bog reši Rim in sv. Očeta!“ — Po g. J. Rozmanu 2 gl. v pap., 75 v sr. in 50 kr. a. v.: „Gospod, vzdigni se, razkrôpi sovražnike sv. Cerkve!“ — Neki dobitnik 100 gl. — Dobrotnica 2 gl.